

HQ1024

P3

U-3

FONDO BIBLIOTECA PUBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

FONDO BIBLIOTECA PUBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

DE

MATRIMONIO CHRISTIANO.

LIBER TERTIUS

DE

UNITATE AC INDISSOLUBILITATE MATRIMONII CHRISTIANI.

STATUS QUAESTIONIS ET PARTITIO.

Cum duae vulgo recenseantur coniugii christiani proprietates, unitas videlicet atque indissolubilitas, et earum unaquaeque graves complectatur quaestiones, singillatim expendendae sunt. Quapropter in duas sectiones hunc librum distinguemus ad absolvendum, quod nobis proposuimus, argumentum; quarum altera erit de unitate, altera de indissolubilitate.

Licet vero de utraque hac proprietate in tractatu de matrimonio egerimus, tamen quod nonnisi breviter strictimque, prout Praelectionum indoles postulat, ibi fecimus, fusius pleniusque hic pro rei gravitate pertractare constituimus, ne quid deesse ad uberiores rei cognitionem videatur.

SECTIO PRIMA

DE MATRIMONII CHRISTIANI UNITATE.

Matrimonii unitas in unius cum una individuae societatis coniunctione consistit, eaque sub duplici potest ratione spectari; aut quatenus individuum eiusmodi societatis consuetudinem servat cum unico coniuge, quin novas ineat altero defuncto

coniuge nuptias, aut quatenus alterutro vita functo eandem cum altero societatem instaurat. Sub primo respectu habetur monogamia perfecta, sub altero monogamia imperfecta.

Huic unitati tum perfectae, tum etiam imperfectae adversatur polygamia simultanea seu uxorum pluralitas uno eodemque tempore, nec non polyandria, quae habetur, cum mulier pluribus simul adhaeret viris. Unitas imperfecta, quae exurgit ex iteratione coniugii alterutro coniuge defuncto, vulgo polygamiae aut polyandriae successivae nomine designari consuevit. Quo fit, ut passim theologi bifariam distinguant polygamiam et polyandriam, in simultaneam videlicet et in successivam.

Polygamiae vox usurpari solet ad significandam plurium uxorum cum uno viro coniunctionem. At proprie polygamia vox est generica, quae multipliciter significat nuptiarum, cuius veluti species sunt polyandria et polygynia. Duplex itaque est polygamiae significatio, altera generica, altera vero specifica, quae aequipollet polygyniae. Nos a communi loquendi ratione nullatenus recedemus.

Ut itaque, quidquid de unitate christiani matrimonii dicendum est, complectamur, in duo capita primam hanc sectionem partiemur, ac prius de simultanea, deinde de successiva polygamia disputabimus.

Quod ad simultaneam attinet polygamiam, vix ulla occurrit quaestio, si sermo sit de pluralitate virorum seu de polyandria: breviter itaque eius foeditatem, solo etiam inspecto naturae iure, ostendemus. Si vero sermo sit de pluralitate uxorum seu de polygynia, quae, ut diximus, polygamia appellari solet, multiplex erit quaestio expendenda: num scilicet ea primariae naturae legi ita refragetur, ut sit intrinsece mala ac semper illicita; an vero solum quadantenus naturae legi adversetur, illique potius minus conformis quam ab ea prorsus difformis dicenda sit; an ea divino iure etiam ante Evangelium vetita fuerit, adeo ut sine divina dispensatione frequentari licite nunquam potuerit; an denique in lege evangelica sit omnino abo-

lita, adeo ut unitas censi debeat prima christiani matrimonii proprietatis.

Quod vero spectat ad polygamiam successivam, ea quamvis unitati christiani matrimonii non adversetur, eius tamen perfectioni minus congruit. Hinc Ecclesia secundas ulterioresque nuptias semper quidem habuit ut validas atque legitimas, at simul erga eas disciplinam plus minusve severam adhibuit: nostri itaque muneris erit Ecclesiae hac de re doctrinam disciplinamque illustrare.

Ita porro si pro viribus quaestionibus satisfecerimus, quas de polygamia simultanea ac successiva indicavimus, eo ipso prima christiani matrimonii proprietatis, nempe unitas, illustrabitur et vindicabitur.

CAPUT I.

De polygamia simultanea.

ARTICULUS I. — Non solum christiani Matrimonii unitati, sed ipsi Matrimonii notioni, spectato etiam solo iurae naturae, directe opponitur polyandria et uxorum communio.

Vix olim de polyandria a theologis disserebatur: at plerumque penes omnes uti ratum fixumque assumebatur, eam abominandam turpitudinem prae se ferre. Attamen nunc cogimur ipsam adoriri, postquam pessimi homines doctrinam de polyandria foede invexerunt. Sansimoniani proclamarunt veluti principium fundamentale *communitatem foeminarum*, ac *foeminae emancipationem*. *foeminam liberam* (1). Fourieristae ac Pha-

(1) Ita Louis Blanc in *Histoire de dix ans*. Paris 1842. tom. II. pag. 269. ubi scribit: « Les Saints-Simoniens ébranlaient dans le *Globe* toutes les vieilles bases de l'ordre social... que le mariage, législation de l'adultère fit place à la souveraineté des penchants et à l'émancipation du plaisir. » Enfin, unus ex praecipuis huius sectae propagatoribus, iam an. 1851. promovebat *rehabilitationem carnis per foeminam liberam*. Id ipsum postea praestitit Proudhon an. 1846. Cf. op. *Le communisme et ses causes*. Avignon 1848. prém. part. pag. 19 seqq.

lansteristae commendarunt communitatem, cuius membra promiscue degerent in eadem domo, viverentque in communi sub unica *capacitatis lege*, *harmoniarum et affectionum* (2); et ita porro docere non sunt veriti Icariani, atque communistae caeteri, quorum pestis nunc longe lateque societatem depopulatur.

Isti a suis cineribus exsuscitarunt quidquid foedi et obsceni antiqui docuere philosophi; Plato praesertim, divinus nempe ille Plato, qui in sua chimaerica republica communitatem pariter foeminarum constituerat (3); quidquid cynismus ethnicus, gnosticismus orientalis effutierat; quidquid demum latrocinium Albigenense media aetate, atque anabaptistae impuri excogitarunt.

Quamvis porro nemo istorum aperte conceptisque verbis polyandriae theorice patrocinium susceperit, practice tamen eam omnes admittunt ac profitentur, eamque propensionibus humanis valde congruentem adstruunt sub *communismi foeminei* denominatione, ita ut possit foemina unaquaeque tot viris se coniungere, quot ipsi bonum visum fuerit.

Ex protestantibus Thomasius polyandriam *aliquo modo* illicitam prius pronuntiavit (4); postea vero eam *ex regulis decori*

(2) Ita Victor Considérant: *Exposition du système phalanstérien de Fourier* pag. 72. et pag. 98. « La famille pour eux, inquit, n'est qu'une simple réunion de reproduction; et le premier élément social, c'est le phalanstère ou » la commune; 1200 personnes au moins habitant dans une même maison et » y vivent en commun *sans concurrence* sous la seule loi de la capacité, des » harmonies et des attraits.... Ils n'ont (les hommes) que l'embarras du choix.» Et in op. *Théorie des quatre mouvements* an. 1840. pag. 146. « Une femme, » scribebit, peut avoir à la fois 1. un époux dont elle a deux enfants; 2. un géniteur, dont elle n'a qu'un enfant; 3. un favori, qui a vécu avec elle et qui » a conservé ce titre; plus de simples possesseurs, qui ne sont rien devant » la loi. »

(3) Lib. V. *De republica* cuius verba in primo libro descripsimus.

(4) *Iurisprud. divin.* lib. III. c. 2. n. 206 seqq. Num. vero 211. haec habet: « Polyviriam infimum gradum licentiae obtinere, et prohibitioni propiore » esse quam praeepto. » Quasi vero non esset absolute ac natura sua prohibita.

et honesti reicit (5). Ast, ut optime observat Schwartz, reicere potius *ex regulis iusti* debuisset (6).

Iam vero polyandriam non minus divino iuri, quam naturali ac sociali adversari vix probatione indigere videtur.

Etenim quod attinet ad ius divinum, exinde constat, quod nusquam ac nunquam in sacris litteris polyandriae exemplum ullum afferatur, licet habeantur, ut videbimus, exempla polygamiae. Quinimo Apostolus absolute pronuntiat: « Mulier, vende viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro, (7). » Excludit proinde quamvis cum pluribus viris mulieris legitimam coniunctionem.

De iure naturali non est pariter quod multa dicamus, cum pateat polyandriam repugnare primario coniugii fini. Siquidem finis primarius coniugii est procreatio prolis, prout omnes fere admittunt (8), eiusque recta institutio non minus moralis quam physica. Huic autem fini aperte opponitur polyandria, cum per plurium virorum congressum hebetetur mulieris foecunditas (9), et incerta reddatur proles, adeoque incerta etiam patris ad eam educandam obligatio. Cum igitur fini primario ac essentiali matrimonii repugnet polyandria, nullum superesse dubium potest eam naturali iuri penitus adversari.

Sed repugnat etiam polyandria fini matrimonii secundario, cuiusmodi est remedium concupiscentiae. Etenim non tam remedium concupiscentiae, quam fomentum ac irritamentum est

(5) In *Fundament. iuris natur.* lib. III. c. 2. n. 56.

(6) *Instit. iur. publ. univers. nat. et gentium.* Venet. 1760. p. II. tit. I. *De statu hominis adventitio.* Resp. IV. pag. 15.

(7) Rom. VII. 5.

(8) Dixi fere omnes admittunt: nam non defuerunt, qui his ferme annis id inficiati sint autumantes primarium coniugii finem in mutua constituendum esse amicitia et societate. Attamen communis theologorum sententia, S. Thoma praeeunte, constanter fuit finem praecipuum matrimonii esse generis humani, adeoque prolis, propagationem et procreationem.

(9) Cf. Debreyne *Essai sur la théologie morale.* Paris 1845. III. part. §. 5. ubi inter caetera scribit: « On compte en général, dit Marc, que deux cents femmes prostituées ne produisent que deux ou trois enfants par an. » p. 221.

mulier pluribus simul viris coniuncta, cum non valeat iis omnibus debitum reddere, ut ex ipsis physiologiae legibus depræhenditur, ex qua novimus id in valetudinis detrimentum cedere (10). Insuper imperii maritalis natura repellit virorum multipliciter. In una enim eademque uxore divisum foret eiusmodi imperium, quod sibi viri conditio vindicat, utpote firmiori præ foemina ingenio, iudicio, ac robore præcellentis, atque ad regendum ordinati; per polyandriam fieret, ut una eademque mulier plures simul dominos haberet, quorum nullus eam in solidum possideret.

Exinde factum est, ut apud nullas gentes, ne dum exultas, sed neque apud barbaras atque sylvestres unquam presse sumpta polyandria obtinuerit. Dixi *presse sumpta*; nec enim inficiamur fieri potuisse, aut etiam reapse aliquando contigisse, ut unica mulier pluribus simul fuerit addicta viris; ast eiusmodi congressus matrimonii nomine cohonestati non sunt, sed effraeni libidini potius atque *corruptelae apertae* tributuri (11).

Immo vero et illud animadvertimus, pluralitatem virorum quoad unam eademque uxorem, fuisse veluti indirectum alterius sive doctrinae sive praxeos perversae consecrarium de com-

(10) Cf. Debreyne loc. cit.

(11) Prout adnotat Puffendorffius lib. VI. *De iur. nat. et gent. c. I. §. 15.* qui etsi plurium populorum exempla proferat, tamen fatetur *apertam corruptelam* fuisse, adiciens: « Enim vero, quin haec omnia iuri naturali repugnent, dubitare fas non est. » Quinimo Thomasius op. cit. lib. III. c. 2. n. 56. scripsit: « Dubitandum esse homini, genuinis verae historiae fundamentis imbuto, » utrum extiterit mos, de quo disserimus, apud populos a Puffendorffio commemoratos. Attamen vix dubitari posse videtur apud nonnullos turpem eiusmodi obtinuisse corruptelam, ut apud Agathyrsos, de quibus loquitur Herodotus *Histor. lib. IV. n. 104.* adiciens huius moris causas fuisse, ut veluti consanguinei omnes sine odio et livore vitam degerent. Idem refert de Nasamonis, ac de Massagetis cap. 172. Sic eiusmodi polyandriam in Britannia olim obtinuisse testatur Iulius Caesar lib. IV. c. 10. *De bello Gallico* scribens: « Uxores habent deni duodenique inter se communes. » Bardesanes apud Eusebium *Praeparat. evangl. lib. VI. c. 10.* idem refert. De Malabaribus et Ceylanensibus ut una uxor pluribus (ad sex usque) nubat fratribus narratur; uti et de Calecutianis refert Bzovius ad an. chr. 1847. n. XI. aliique. Cf. I. A. Fabricium in *Bibliographia antiquar. c. XX. n. XI.*

munitate uxorum, quam Stoici cum Platone effutierunt, non autem principium directum ac si polyandria per se probaretur. Eiusmodi vero uxorum communionem ideo illi sapientium propriam existimarunt, quod omnes Patrum instar aequa charitate et amore sobolem prosequi deberent in chimaerica, quam excogitarunt, republica (12). Haec etiam de causa Spartani, Licurgo et Solone magistris, convenientem quibusdam in casibus natu-

(12) Ita quidem interlocutores apud Platonem in cit. loc. De republica. Quandoquidem autem litteratorum plerique non desinunt Platonem eiusque confictam rempublicam extollere et admirari, non abs re erit iudicium proferre, quod de eodem tulit D. Jafferson in suis *Mélanges politiques, et philosophiques* tom. II. pag. 237. « Je me suis amusé à lire sérieusement la *République de Platon*. J'ai grand tort, à vrai dire, d'appeler cela un amusement, » car c'est bien une des plus lourdes tâches que j'aie jamais accomplies. Il m'étoit arrivé d'avoir par occasion quelques-uns de ces autres ouvrages; mais j'avais eu bien rarement la patience d'aller jusqu'à la fin d'un dialogue. Tout en surmontant, cette fois, la fatigue que me causaient les bizarreries, les puérités, et l'inintelligible jargon de ce livre, il m'est arrivé souvent de le fermer, pour me demander comment il avait pu se faire que le monde se fût si longtemps accordé à soutenir la réputation d'un verbiage aussi dépourvu de sens...

» L'éducation est le plus habituellement confiée à des hommes intéressés à soutenir la réputation et les rêves de Platon... Si l'on soumet Platon au jugement de la raison, et qu'on lui ôte ses sophismes, ses futilités, et tout ce qu'il a écrit d'incompréhensible, que restera-t-il? En vérité il faut le ranger dans la famille des purs sophistes, et s'il a échappé à l'oubli qui a fait justice de ses confrères, c'est grâce à l'élégance de sa diction, et surtout à l'incorporation de ses chimères dans la construction du système du christianisme artificiel. Son esprit nuageux présente les objets comme à travers un brouillard, qui ne les laisse voir qu'à demi, et ne permet de préciser ni leurs dimensions, ni leurs formes; et cependant ce qui devait le condamner de bonne heure à l'oubli, est justement ce qui lui a procuré cette immortalité de renommée et de vénération.

» Il est heureux pour nous, subdit; que le républicanisme de Platon n'ait pas obtenu la même faveur que son christianisme, sans quoi nous vivrions tous aujourd'hui, hommes, femmes et enfants, pêle-mêle comme des brutes. — Malgré cela, Platon est un grand philosophe, disait la Fontaine. — Mais, lui répondait Fontenelle, trouvez-vous ses idées bien claires? — Oh! non, il est d'une impénétrable obscurité. — Ne le trouvez-vous pas rempli de contradictions? Certainement, répliqua la Fontaine, ce n'est qu'un sophiste. — Et cependant, quelques instants après, il s'écriait encore. — Oh! Platon est un grand philosophe! »

rali legi, et civili bono consentaneam habuerunt uxorum communitatem, prout et nonnullis Romanis persuasum fuisse saltem quoad commodationem uxorum, testatur Plutarchus (13).

Patet igitur verissimum esse, quod affirmavimus, polyandriam in germana sua significatione acceptam nusquam, theoretice saltem, directe obtinuisse, sed solum indirecte ex praepostera penes aliquot consuetudine inductam de communione uxorum, aut ex chimaerica nonnullorum ethnicorum philosophorum circa eandem rem doctrinam, quae fortasse nunquam in praxin ab iis ipsis in societatem traducta fuit, sed intra theoreticae speculationis ambitus unice constitit. Adeo verum est communi hominum sensu tanquam a natura abhorrentem polyandriam habitam fuisse.

Nec obstat quod nonnulli censuerint, polyandriam non repugnare fini primario in hypothesi, quod maritus primus sterilis foret, praesertim si unica mulier superstes fuerit cum sterili marito; aut in hypothesi quod per *speciale pactum* matrimonii usus concessus non esset pluribus nisi in annos successivos, aut denique in hypothesi divinae dispensationis, quam Sanchez supponit (14). In quibus casibus polyandria primario fini matrimonii haud videretur adversari.

Siquidem huiusmodi omnes hypotheses stultae ac fictitiae sunt, ac nullo modo constituta principia quaterre possunt; neque enim nos de imaginaria aliqua hypothesi disserimus, sed de rerum natura, iuxta quam polyandriam naturali iuri repugnare affirmavimus. Quapropter si primus maritus esset sterilis, quin novum superinducat uxor maritum, prole carere debet. Quod si unica, ut fingitur, in universo hominum genere mulier superstes coniugali foedere cum sterili marito consociata remanserit, argumentum foret mundi finem advenisse, aut ut nonnulli censent, mariti sterilitas foret hoc in casu impedimentum dirimens, adeoque ob maius bonum conservandae humanae speciei,

(13) In Numa pag. 62. et in Catone p. 771. ed. Paris. 1624.

(14) Lib. VII. disp. 80. n. 5.

priori marito dimisso, posset alterum ducere (15). Quod ad alteram spectat hypothesim de speciali pacto, non satis per illud consuleretur prolis certitudini, neque idcirco debitae educationi, *ordinaria* saltem *ratione* in contractu illo successivo, ut alia silentio praetereamus. Similiter relate ad hypothesim divinae dispensationis, quidquid demum sit de singulari Sanchezii sententia, quam non ignobiles auctores falsam reputant, certe vel ipse fatetur *communiter* illam reiici, eo quod sit *contra prima naturae principia*, ut loquitur S. Thomas (16). Ast non est quod ulterius in otiosis eiusmodi hypothesibus excutiendis versemur.

His igitur dimissis, ut revertamur ad id, unde discessimus, vel ipsi recentiores communistae ac Sansimoniani locupletissimi testes sunt cum notione coniugii polyandriam non posse consistere. Nec enim ipsi directe propugnant polyandriam, sed potius eliminant ac destruunt ipsam coniugii notionem, dum proclamant uxorum communionem seu potius mulierum, quas solutas vellent a quavis matrimonii servitute. In istorum systemate coniugale vinculum est *servitus* respectu foeminae, quam ipsi emancipare contendunt, ut *liberam* faciant; siquidem iuxta ipsos leges connubii iugum constituunt intolerabile, atque penitus dirumpendum; volunt utique *familiam*, at familiae nomine significant coetum illius communitatis peculiaris, in qua pecudum more vivitur, seu verius voluptatibus omnibus indulgetur.

Iam vero eiusmodi sectas, seu potius perversos homines in hac sentiendi agendique ratione simul iuri divino ac naturali omnino adversari, praeter ea quae diximus, facile evincitur ex

(15) Cf. Shwarz op. et loc. cit.

Hanc eandem difficultatem sibi proposuerat Bellarminus *De matrim.* cap. XI., responditque nullum esse periculum ut talis casus accidat. Deo enim curae est providentia generis humani. Alioqui etiam quaerere possemus num deberet pater filiam uxorem ducere, aut filius matrem, si nulli alii inter homines superessent. Demum et ipse in eiusmodi hypothesi recurrit ad solutionem prioris coniugii.

(16) In 4. Sent. d. 55. q. 1. art. 1. ad 7.

eo quod moralitatis ac sanae ethices leges proculcent, omnes veterum haeticorum abominationes renouent, adeoque publicae honestati probro ac dedecori sint; denique mulieris cuius emancipationem ac libertatem iactant veram nativamque dignitatem deiciant.

Quae quidem singillatim sic breuiter evolvimus: ac primo quidem eiusmodi homines proculcare omnes sanae ethices leges exinde constat, quod receptas omnibusque insitas moralitatis notiones penitus pessumdent, iuxta quas sexuum commixtio non ad explendam libidinem ordinata est, sed est legitima coniunctio quibusdam certis deuineta legibus prolis suscipiendae educandaeque causa, qui finis extra coniugalem societatem rite obtineri nequit. Quare apud omnes omnino gentes vel ab ipsis humani generis primordiis coniugii societatem in eum finem institutam ac receptam novimus. Licet vero nonnullae gentes ad tempus aberraverint ab eiusmodi institutione falsis permotae principiis, cuiusmodi fuisse diximus Spartiatarum gentem, ea tamen sentiendi agendique ratio spectata fuit a populis reliquis veluti deviatio quaedam a connubialibus institutis, et improbata, ut deviationes aliae a naturae lege, cuiusmodi fuerunt furta, parentum aetate fatiscientium interemptio, atque id genus plurima (17), quae certe a moralitatis norma foede aberrabant. Promiscua igitur illa ac coeca foeminarum communitio, quam isti suadere ac propugnare connituntur, a communi honestoque hominum sensu ac instituto universim recepto maxime abhorret, qui eam quovis tempore damnarunt ac detestati sunt.

Praeterea Sansimonianos, ac generatim communistas veterum haeticorum abominationes renovare, historiae haereseon earumque cum theoriis et praxi recentiorum comparatio luculenter ostendit. Notum est plerasque priorum seculorum haereses, gnosticorum praesertim, inde ortas fuisse, quod ethn-

(17) De quibus Plutarchus in *Licurgo*, alique passim Cf. Breuna *De generis humani consensu in agnoscenda divinitate*. Florentiae 1775. tom. I. part. alt. cap. 7 et seqq. Nonnulla et nos de his attigimus in tract. *De vera religione* cap. II. *De necess. revelat.* prop. I seqq.

cismum cum christiana religione coniungere immo et commiscere perversi homines saterint, adeoque paganismi sordes in christiana castra inferre. Qui vero illis successerunt haeretici eadem placita, quae cupiditatibus explendis absque verecundia idonea forent, adoptarunt. Istorumque soboles ac successio diversis sub nominibus diversisque impietatis formis nunquam ad haec usque tempora desiit, donec omni disrupto aggere sec. XIX. longe lateque communistarum doctrina tanquam foeda colluvies exundavit. Sansimoniani et communistae suos habent seque dignos parentes, nullaque foeditas est a prioribus excogitata, quam non adoptaverint, propagaverintque recentiores, aut etiam superaverint.

Sane istorum omnium agmen duxit alter pariter Simon cognomento Magus, qui ut auctor novae sectae aggressus est *liberationem* cuiusdam Helenae prostitutae foeminae, quam in prostibulo invenit; eam emit, se ipsum *virtutem Dei* altissimi proclamavit, Helenam vero *matrem* fecit spirituum sive aeonum, qui deinde mundum condiderunt (18), et carnis libertatem induxit.

Hunc proxime secutus est Menander, qui pariter carnis propugnavit libertatem, stupra, fornicationes, adulteria operibus meritoriis adscribens (19).

Verum prae caeteris Carpocrates eiusque discipuli Carpocratiani eminuerunt, qui inter praecipuos novae ipsorum doctrinae articulos posuerunt, *uxores oportere esse communes* (20).

Adamitae sec. Ecclesiae secundo in omnem turpitudinem effusi apostoli quoque fuerunt eiusdem carnis libertatis ac mulieris licentiae (21).

Marcus eiusdem seculi haeresiarcha gnosticus Marcossianorum

(18) Cf. S. Irenaeum *Contra haereses*. lib. I. c. 25. ed. Massuet.

(19) Ibid. n. 3. Cf. etiam Eusebium *Hist. Eccles.* lib. III. c. 26. S. Epiphani. *Haeres.* XXII. ed. Petav.

(20) Cf. Clement. Alex. *Stromat.* lib. III. ed. Paris. 1644. pag. 428. Item S. Epiphani. *Haeres.* XXVII. n. 5.

(21) De his scribit Clem. Alex. lib. III. *Strom.* pag. 457. item Theodoretus *Haeret. fabul.* lib. I. c. 6. *De Prodigio*; S. Epiphani. *Haeres.* LII.

parens non alia se ratione gessit erga mulieres, quas decipiebat, ipsis pollicens prophetiae donum, earumque se non minus pudicitiae proditorem, quam divitiarum, si quas habebant, expilatorem exhibuit (22).

Praetermissis vero Montanistis sec. III. a Montano qui se Paracletum seu Spiritum Sanctum venditabat, originem habentibus, Priscillae et Maximillae pseudoprophetissarum illecebris captis, mulieres pariter extollentibus ac decipientibus (23), Artotyritae seu Pepuziani, aequalitatem virorum ac mulierum propugnabant, mulieres in libertatem asserebant, ac iniquum asserebant illas sub virorum potestate detinere; hinc mulieres etiam in episcopissas ac sacerdotissas consecrabant (24).

Non minus, imo magis insaniebant eodem tempore Antitacti, qui lascivias omnimodas inter officia moralia recensebant, eo quod opponerentur legi Mosis, quae utpote mala abrogata fuerat, ac operam omnem conferebant, ut sese *malo* opponerent (25).

Taceo de manichaeis, qui dum nuptias tanquam malas atque a malo principio promanantes damnabant, incredibili libidine suis in conventibus diffluebant (26).

(22) De quibus fuse agit S. Irenaeus lib. I. c. 15. et S. Epiphan. *Haeres.* XXIV.

(23) Sic enim Montanum severe interpellabat Apollonius: « Dic mihi, propheta ne comam coloribus tingit? Propheta ne sumptuose et vestitu splendido ornatus incedit? Propheta ne tabulis ac tesseris ludit? Propheta ne foenus exercet? Ista vero mihi fateantur et dicant, utrum liceat usurpare aut contra. Ego certe haec apud illas (prophetissas) factitata perfacile ostendam. » Apud Euseb. *Hist. Eccl.* lib. V. c. 17.

(24) Cf. S. Epiphan. *Haeres.* XLIX.

(25) Cf. Clement. Alex. *Strom.* lib. III. ed. cit. pag. 451. et 452. Theodoretum *Haeretic. fabular.* lib. I. cap. XVI.

(26) Vid. S. Epiphan. *Haeres.* LXXVI. S. August. lib. *De haeresib.* cap. XLVI. Perperam vero Beausobre in sua *Histoire critique de Maniché et du manichéisme* adniscus est eos a turpitudinibus istis liberare, ac nuper refutatur a Matter in *Hist. de l'église chrét.* tom. I. pag. 375.

Caeterum de his primitivis haereticis copiose et erudite scripserunt Massuetus in *Dissertat. praeviis in lib. S. Irenaei dissert. I. De haereticis, eorumque actibus, scriptis et doctrina.* Card. Laurent. Cozza in *Commentar. Historico-dogmaticis in librum S. Augustini de haeresibus*, duo vol. in-fol. Romae 1707.

Eiusmodi porro doctrinae et abominationes, quae diu Ecclesiam afflixerunt, ac probrum christiano nomini, ipsisque ethnicis scandalum crearunt, instauratae sunt aetate media a sectis illius temporis non minori dedecore. Etenim Picardi sec. XII. solos se in universa terra *liberos* esse iactabant, caeteros vero servos, eo quod verecundiores corporis partes contegerent. Mulieres Picardae in carcerem coniectae a quodam Bohemiae domino affirmabant, eos, qui vestes induunt, non debere *liberos* homines aestimari (27). Picardus, sectae institutor, haud dubitavit se Filium Dei nuncupare ac novum Adam a Deo missum ad homines docendos naturae legem, quae duobus constat praeceptis, *communitatis* videlicet *foeminarum* ac perfectae corporis nuditatis.

Idem dic de novis Adamitis, qui sec. XIV. veteres Adamitas imitati sunt, effutientes viros esse totidem Adam, mulieresque totidem Hevas in innocentiae statu novum paradysum nudi incolentes (28).

Eodem medio aevo, ac eadem ferme aetate extitit Tanchelinus, qui se ipsum Deum faciebat ac Iesu Christo parem, qui non alia de causa Deus dicebatur, nisi quia receperat Spiritum Sanctum, cuius plenitudinem se quoque accepisse profitebatur, ex quo inferebat, se non esse Iesu Christo ullo modo inferiorem. In omne autem vitium effusus, promiscue quotquot poterat, foeminis abutebatur, quem pariter eius discipuli imitati sunt (29). Hos secuti sunt

Praeclara est perpetua eius collatio veterum haeresum cum haeresibus sec. XVI. Gaet. Maria Travasa *Storia critica della vita degli eresiarchi del primo e del secondo secolo della Chiesa*, IV. vol. in-8. Venezia 1754-1759.

(27) Ermant in *Hist. des hérés.* art. *Picardiens.* Cf. etiam Bergier *Diction. art. Picards.*

(28) Quinam fuerit veterum Adamitarum paradysus, S. Epiph. *Haeres.* LII. ed. Petav. nobis exponit; illorum coetus appellat *speluncam* seu *cavernam monstrorum* sine verecundia degentium. Cf. etiam Clement. Alex. *Stromat.* lib. III. p. 427 seqq. S. Augustin. *De haeresib. Haeres.* XXXI. Philastrium Brixiensem cap. XLIX. Quoad recentiores cf. Pluquet *Diction. des hérés.* Paris. 1845. art. *Adamites.*

(29) Cf. Pluquet op. cit. art. *Tanchelin.* Hos etiam diris coloribus pingit Michelet in sua *Hist. de France*, tom. II. p. 396 seqq.

Turlupini in omnem et ipsi turpitudinem effusi cynicos aemulantes (30).

Post haec persequi non vacat docendi ac vivendi rationem, quam sectati sunt pseudo-mystici cuiusvis aetatis, uti Massaliani (31), Apostolici (32), Lollardi (33), qui omnes nuptias deprimebant aut damnabant sub continentiae larva, et interim se libidinosae concupiscentiae prorsus tradebant. Idem contigit Thaboritis (34), anabaptistis (35), quietistis (36), qui summis laudibus pudicitiam efferebant, dumque se in vitiorum luto volutabant, quamdam impeccabilitatem sibi tribuebant veterum sectarum more, quae sibi omnia impune licere absque ulla peccati labe, quae ipsis imputari merito posset (37).

Quibus vix delibatis, pronum est patefacere sub diversis formis unam semper eandemque ab antiquissimis haereticis ad Sansimonianos usque et communistas dimanasse doctrinam. Etenim ad unum omnes damnarunt nuptias, relaxarunt matrimonii vinculum, communionem foeminarum professi sunt, unice in votis habebant carnis, quam vocant, emancipationem, carnisque libertatem sive sub uno sive sub altero colore ac prae-

(30) Cf. Prateolum *De vitis, sectis et dogmatib. haeret. Elench. alphabeticus.* Coloniae 1581. lib. XVIII. pag. 491.

(31) Cf. S. Epiphan. *De haeres. Haeres. LXXX.*

(32) Cf. S. Bernard. in *Cantic. serm. LXV.* et seq. Mabillon. *Analect.* tom. III. p. 455. D'Argentré *Collect. iudic.* tom. I. p. 55. Nat. Alex. sect. XII. art. XI. De variis apostolicorum sectis late disserit Prateolus op. cit. lib. I. cap. 59. p. 58. seqq.

(33) Cf. Dupin *Hist. des controv.* quatorz. siècle p. 456. d'Argentré op. cit. tom. I. pag. 282.

(34) Cf. Prateolum op. cit. lib. XVIII. pag. 471.

(35) Cf. Sudre *Histoir. du communisme*, ed. cit. p. 79 seqq.

(36) Cf. Constit. Innoc. XI. contra errores Michael. Molinos data die 19. Febr. 1687. quae incipit: *Coelestis Pastor* apud d'Argentré op. cit. tom. III. p. 562 seqq. Cf. item Bergier *Diction. de théolog.* ad vocem *Molinisme*, ubi adversus Moshemium eiusmodi damnationem vindicat.

(37) His plures aliae posteriores sectae adiici possent eadem se gerentes ratione, de quibus egit Grégoire in op. *Histoire des sectes religieuses depuis le commencement du siècle dernier jusqu'à l'époque actuelle.* Paris 1828. decem vol. in-8.

textu asserebant. Praecipui sectarum illarum architecti et auctores se ipsos aut Deum proclamarunt, aut Filium Dei, aut Christum, aut Spiritum Sanctum, aut certe intimam cum divinitate communicationem sibi tribuerunt. Denique omnes immunditiis omnigenis se tradiderunt eodem tempore, quo propriam innocentiam ac puritatem extollebant, ac mulierum nobilitatem efferebant, quas ex abiectionis et servitutis iugo relevare contendebant.

Iamvero etiam Sansimoniani coeperunt ab hominum apothetosi, quos totidem deos, vel divinitatis participes fecerunt per pantheismum, seu pancosmismum quemdam, iuxta quem homo est suprema manifestatio divinitatis, quam solam agnoscunt, nempe universi totius. Cultus Sansimonianorum obiectum est caro, eius suprema potentia est foemina (38), quam vocare non verentur *convivium deorum*, cui omnes assidere debent indiscriminatim a iugo seu servitute matrimonii solutae (39); foeminas item sacerdotissas ac prophetissas esse decernunt. Sacerdos ac sacerdotissa, aiunt ipsi, proprium exercent ministerium ope suae pulchritudinis. Etenim sacerdotium futuri temporis carnem suam minime cohibet, faciem suam velo non obducit, non se scrutis tegit, flagellorum ictibus corpus suum non contundit. Pulchrum ipsum est, sapiens ac bonum (40). Attamen et ipsi eodem tempore propriam extollunt pudicitiam atque decentiam; ita enim prossequuntur: « Copia (id est » *unio*) sacerdotalis totam sentit vim et incantationem decentiae ac pudoris ac totam quoque agnoscit gratiam donationis » plenae et voluptatis. Ipsa imponit imperium amoris sui » eorumque beatorum, quos sensus urentes decipiunt, atque » ab ipsis tributum percipit arcanae ac pudicae teneritudinis » sive affectionis (41). » Inter caetera absurda Sansimoniani

(38) *Doctrine de Saint-Simon. Première année. Introduction.*

(39) Ita istorum principia exponuntur in periodica collectione, quae inscribitur *Le Globe*, quaeque Lutetiae ad plures annos prodiit.

(40) Ibid. *Le Globe.*

(41) Ibid.

expectant *foeminam messiam*, quam *matrem*, uti quondam Simon magus, sic et isti vocant; affectant et ipsi castimoniae ac sanctitatis professionem, uti Gnostici veteres, dum in delubro versantur voluptatum (42).

Caetera non prosequar, tum ne castas aures magis offendam, tum quia ea, quae allata sunt, ultro sufficiunt ad demonstrandum quod intendimus. Quandoquidem ex collatione veterum sectarum cum novis Sansimonianismi et communismi doctrinis agendique ratione evidenter constat, nihil novi recentiores attulisse, quod veteres non excogitaverint atque in praxin non deduxerint.

Quemadmodum igitur veteres illae sectae iam habitae sunt ut honestatis publicae ac societatis dedecus ac probrum, idem est ferendum de recentioribus iudicium. Revera huiusmodi communistarum sectae haberi debent ut publici societatis hostes non modo ob communionem, quam praedicant, bonorum omnium, sed etiam, imo maxime ob foedam illam communionem mulierum, quam proclamare non verentur. Et nihilominus pessimi huiusmodi homines se iactant societatis reparatores, potissimum vero liberatores emancipatoresque mulierum.

Sed praeter dicta facile est directe ostendere huiusmodi communitatis foeminarum patronos non modo dignitati ac libertati, quam iactant, sequioris sexus minime prospicere, eamque promovere, sed potius mulierem a suo gradu deicere, mancipiumque vilissimum efficere. Vera siquidem foeminae dignitas in verecundia consistit, in sanctis coniugii legibus rite servandis, in optima ac religiosa prolis institutione, in

(42) Quidam Duvoyrier, unus ex Sansimonianis apostolis, ita respondit in tribunali Parisiensi iudicium interpellationibus, qui ei proponebant advocatum, qui eius patrocinium susciperet: « Un avocat? Mais où en trouverez-vous qui puisse me défendre? Les voilà tous; je leur ai parlé avant l'audience, et je leur ai dit: Vous ne pouvez me défendre, moi essentiellement religieux et moral, moi homme chaste! Car depuis six mois je vis dans le célibat le plus absolu, comme tous mes frères, tandis que vous, vous vivez tous dans l'adultère et la prostitution! Ils ont baissé la tête, et n'ont pas répondu. »

aequalibus status huius iuribus tuendis, in praebendo de se virtutum omnium exemplo, quae suum sexum exornare debent, in propria agnoscenda tuendaque dignitate, in fidelitate omnimoda coniugali custodienda, in muniis domesticae societatis obeundis, atque ut paucis omnia complectar, in eo est foeminae dignitas ut in se typum mulieris christianae prae se ferat atque realem in se exhibeat eam mulieris ideam, quam exhibet divina Christi religio. Quaevis ab his regulis ac legibus deviatio foeminam omnino deturpat, atque a gradu suo, in quo illam christianismus collocavit, et ad quem illam extulit, plane detrudit.

Vel ipse communis hominum sensus haec omnia confirmat. Quidquid enim sectarii, quos impugnamus, novis suis theoriis effutierint, citra omne dubium est, solas illas mulieres passim apud omnes gentes aestimari, magni fieri et commendari, quae castitate, pudicitia ac modestia florent; contra vero uti lutum platearum illas omnes contemni et despectui haberi, quae contrariam viam inierint. In qua sententia perditissimi etiam homines permanent, qui illis prave abutuntur easque seducunt, ut experientia quotidiana patefacit

Velint igitur nolint Sansimoniani et communistae omnes, non alia dignitas, non alia excogitari libertas foeminae potest praeter eam, quam sanctissimis suis legibus christiana religio ei comparavit et contulit. Haec sola fulgente aureola eius frontem ornavit, quae mulierem christianis hominibus commendabilem reddidit. Haec sola foeminam a misera illa deiectione erexit, in quam polytheismus ac falsae religiones eandem coniecerant, et in qua adhuc versantur apud populos omnes, qui nondum evangelica luce collustrati sunt, ut nempe mulieres habeantur, aut veluti animantia bruta ad onera ferenda destinata apud barbaros, aut veluti instrumenta voluptatum penes gentes execultas (43).

(43) Inter plures, quos recensere possem, huius assertores veritatis, unum afferam Buchanan, qui animadvertit: « Dans tous les pays où le christianisme ne règne pas, on observe une certaine tendance à la dégradation des femmes. » *Christian. Researches in Asia etc.* by the rev. Claudius Buchanan DD. Lond. 1812. p. 56.

Hinc verissime illustris auctor affirmavit, christianismum foeminam reddidisse ens quodammodo *supernaturale*, quia eam supra conditionem, quam naturalis eius posceret conditio, evexit (44). Quibus addere possumus novas has sectas foeminam infra naturalem conditionem prorsus deiicere.

Ut igitur, quod assumpsimus, concludamus, nec diutius hoc in argumento versemur, constat polyandriam, multo vero magis communionem foeminarum ne dum iuri divino, verum etiam iuri naturali penitus adversari.

ARTICULUS II. — Polygamia simultanea iuri naturae absolute non repugnat, eidem tamen minus conformis est, et quadantenus etiam adversatur.

Breviter hic nos a prima quaestionis parte expediemus, cum penes catholicos omnes constet, non ita eiusmodi polygamiam directe repugnare legi naturae, ut quandoque Dei praesertim accedente dispensatione licita fieri non possit. Id vero statuitur passim adversus Calvinum, qui autumavit nunquam permitti polygamiam posse, eo quod legi naturali sit prorsus contraria. Hinc non veretur patriarchas reos traducere laesi iuris naturalis ob uxorum pluralitatem.

Sic enim arguit Saram quod Abrahae Agar in uxorem dedit: « Verum, inquit, ut res esset desperata (conceptio), non debuit tamen quidquam aggredi nisi Dei voluntati et legitimo naturae ordini consentaneum. Sarai connubii legem pervertit, lectum coniugalem, qui duobus dicatus erat, polluendo; » et paulo post pergit loquens de Abraham: « Improperie tamen (Agar) vocatur uxor, quae praeter Dei legem in alienum

(44) Comes de Maistre in op. *Du Pape*, livr. III. ch. I. cuius verba haec sunt: « C'est de lui (christianisme) qu'elle tient toute sa dignité. La femme chrétienne est vraiment un être *supernaturel*, puisqu'elle est élevée et maintenue par lui jusqu'à un état qui ne lui est pas *naturel*. »

Nonnullas etiam hac de re commentationes cf. apud cl. Tullium Dandolo in op. *Del cristianesimo nascente* ubi agit de B. Virgine, quod caput praemissum est alteri eiusdem auctoris operi *L'imitazione di Gesu Cristo*, recusum Mediolani 1837. pag. 67.

» torum inducitur. Quare sciamus hunc concubitum sic illicitum fuisse, ut inter scortationem et coniugium quasi medius fuerit (45). » Et iterum, disserens de Iacob, qui post Liam Rachelem duxit in secundam uxorem: « Ut malum, inquit, duplicet polygamia. » Deinde sic pergit: « Itaque ad tertium coniugium rapitur Iacob. Unde colligimus *nullum esse peccati finem*, ubi semel neglecta est Dei institutio.... Mirum est quod Deus adulterinum coniugium prolis honore dignatus fuerit. Sed ita interdum beneficiis certat cum hominum malitia, et indignos sua gratia prosequitur.... Paulo ante Moses uxorem vocavit Bilha, quae tamen *pellex* dici merebatur (46) » et ita porro. Adeoque iuxta Calvinum primi patriarchae populi Dei, qui adeo chari Deo fuerunt, ni perpetuo contubernio ac fornicatione seu adulterio versati fuissent, gravissimisque habitualibus noxis se commaculassent, quin tamen Deo accepti esse desiissent. Moses, dum Rachelis ancillam Iacob uxorem vocavit, turpiter errasset, cum pellicem dicere eam debuisset. Huc perducit systema spiritus privati in Scripturarum interpretatione, atque anticipatum iudicium (47).

Itaque ne in eiusmodi incidamus absurda, fateamur necesse est, Deum posse illi legi derogare seu ab ea dispensare, quod profecto non posset, si polygamia foret intrinsece seu natura sua mala. Distingui igitur debent duo praeceptorum naturalium genera, quorum alterum constat ex universalibus et communissimis, quae sunt veluti principia prima iuris naturae; alterum constituitur ex conclusionibus, quae ex primis illis principiis derivantur. Iam vero principia illa prima ac universalissima et ab omnibus admissa rectitudinis normam ac regulam ita con-

(45) *Comment.* in cap. XVI. Genes. opp. ed. Amstelodami 1671. tom. I.

(46) *Ibid.* in cap. XXIV. et XXX. Genes.

(47) De polygamia patriarcharum cf. Matth. Petitdidier *Dissert. X. in script. sac.* pag. 163. seqq. Guil. Seldenum in *Otiis* p. 349. *Vesperus groninganus* pag. 123. et 139. Patric. Delong in libello anglice edito an. 1757. et recuso an. 1759. cui tit. *Reflections upon polygamy and the encouragement given to that practice in the scriptures of the old testament.*